

LA REALITZACIÓ D'UN PROJECTE LEXICOGRÀFIC:
EL *GLOSSARIUM MEDIAE LATINITATIS CATALONIAE*;
LA SEVA HISTÒRIA, EL SEU PRESENT,
LES SEVES PERSPECTIVES

Ana GÓMEZ RABAL
Institució Milà i Fontanals, CSIC

1. PRESENTACIÓ

El treball lexicogràfic és, forçosament, un treball de gran especialització. És un treball filològic que ha de partir d'una llengua, com a mínim, i que ha de desembocar en una eina de consulta –especialitzada o divulgativa, segons la finalitat buscada– redactada en la llengua o les llengües de pertença, o en una o diverses llengües diferents.

En el cas que aquí ens ocupa, la llengua objecte de l'anàlisi és el llatí de la Catalunya de l'Alta Edat Mitjana, és a dir, la llengua escrita dels segles ix a xii on afloren indicis i testimonis evidents de la llengua romànica ja parlada, el català. Aquest doble vessant el reflecteixen el títol i el subtítol del diccionari que, des de l'any 1960, s'està publicant amb el nom de *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae, voces latinas y romances documentadas en fuentes catalanas del año 800 al 1100 / mots llatins i romànics documentats en fonts catalanes de l'any 800 al 1100*. Fundada per M. Bassols de Climent i dirigida per J. Bastardas,¹ aquesta obra és el fruit de la col·laboració estreta entre dues institucions: el Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) i la Universitat de Barcelona –representats, respectivament, pel Departament d'Estudis Medievals de la Institució Milà i Fontanals del CSIC a Barcelona i pel Departament de Filologia Llatina de la Facultat de Filologia– i la participació de l'Institut d'Estudis Catalans. La seva execució pràctica i material es duu a terme dins la Institució Milà i Fontanals del CSIC.

1. Cf. BASSOLS, M. / BASTARDAS, J. (dir.) (1960-1985): *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae, voces latinas y romances documentadas en fuentes catalanas del año 800 al 1100*. Vol. I (A-D). Barcelona: CSIC-Universidad de Barcelona, i BASTARDAS, J. (dir.): *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae, mots llatins i romànics documentats en fonts catalanes de l'any 800 al 1100*. Fasc. 11 (F), Barcelona: CSIC, 2001 i fasc. 12 (G), Barcelona: CSIC, 2006.

Redactors principals del primer volum: E. Rodon Binué, D. Condom Gratacós, R. Quevedo Sensat, M. Cinta Català Poch, T. Gràcia Sahuquillo, M. Arnan Castells, L. de Nadal Caparà, I. Rakosnik Hernández. Altres col·laboradors: C. Huguet Tribó, I. Martínez Martín, Á. Mestres Tibau, M. Montané Tuca, J. Morató Thomas, O. Nortes Valls, J. Soler García, J. Soria Escudero, J. Viera Grenier.

Cap de redacció dels fascicles 11 i 12: T. Gràcia Sahuquillo. Equip de compilació i redacció: J. Bastardas, A. Gómez Rabal (fasc. 12), T. Gràcia, L. de Nadal, P. Quetglas.

El treball filològic que una empresa d'aquestes característiques requereix supera, una vegada realitzat, l'àmbit de la filologia *stricto sensu*. Efectivament, la publicació és la cara coneguda per llatinistes i romanistes que investiguen, per exemple, aspectes lèxics o de gramàtica històrica il·lustrats pels textos que serveixen de base per a la redacció del glossari; però és també la cara coneguda per historiadors o juristes que estudien la societat i l'organització social i administrativa de l'Alta Edat Mitjana a Catalunya. Amb l'objectiu sempre present de continuar la publicació d'aquesta obra de consulta i de referència, el *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae* (GMLC) és actualment un projecte que consta de dues línies de treball complementàries i indissociables, de redacció d'articles i de digitalització de textos, que s'aprofiten dels avenços informàtics per tal de recolzar la tasca de buidat de documents que es va dur a terme per crear un fitxer lexicogràfic manual, línies de treball que podran ser enfocades també a apropar al públic interessat unes eines que, de moment, són d'ús intern.

L'entorn en què un projecte lexicogràfic es desenvolupa explica molt de la seva gènesi i de la seva trajectòria. El GMLC és un projecte que s'inscriu en un context europeu en el qual floreixen a hores d'ara projectes similars de realització de diccionaris de llatí medieval circumscrits a territoris concrets o corresponents a dominis lingüístics concrets. Però, ja des que va néixer, el GMLC es va inscriure en un entorn europeu en el qual s'havia dissenyat i començava a posar-se en marxa un projecte de realització d'un nou diccionari europeu comú de llatí medieval, projecte que continua ben viu avui en dia.

Tots aquests aspectes són els que volem tractar en aquestes pàgines, mostrant els camins que han marcat i marquen la vida d'una obra que és el resultat d'un estudi del món medieval realitzat a partir de la realitat lingüística d'una part d'aquest món i des d'una disciplina concreta, la filologia.

2. MATERIAL MEDIEVAL

El *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae ab anno DCCC usque ad annum MC* vol posar a l'abast de filòlegs, historiadors, juristes i, en general, de tota persona interessada per l'Alta Edat Mitjana –tal com hem dit a les paraules de presentació– la documentació llatina escrita a Catalunya entre els segles IX i XII. Els mots llatins i romànics documentats en fonts catalanes de l'any 800 al 1100 a què alludeix el subtítol de l'edició impresa del glossari són recopilats, estudiats i sistematitzats a partir, sobretot, del buidatge de documents notariaus, és a dir, donacions, dotacions, vendes, compres, testaments, juraments de fidelitat i litigis, la producció dels quals és, a la Catalunya alt-medieval, una constant molt rica des del segle IX. S'ha de remarcar aquesta riquesa enfront de la pràctica inexistència a la Catalunya de l'època d'altres tipus de textos legals, els de creació legislativa, amb l'única excepció dels textos legals i consuetudinaris locals inspirats en el *Liber Iudicum* visigot –les cartes de població i franquícia, l'edició ordenada pel jutge barceloní Bonsom del *Liber Iudicum*, els *Usatges* o el *Liber feudorum*, textos tots ells que pertanyen a aquesta categoria i que formen part del fitxer del qual parteixen els redactors del GMLC. I s'ha de fer notar també la riquesa de la documentació notarial enfront l'escassetat de tot tipus de «literatura» en el sentit més ampli del terme, és a dir, aquell que comprèn, juntament amb les belles lletres, les obres històriques, filosòfiques, retòriques i tècniques. Les epístoles i els poemes de l'abat Oliba (ca. 970-1046), els textos científics que prologa i llegeix l'ardiaca de Barcelona *Lupitus* (segles X-XI) o la *Vita Sancti Petri Urseoli*, escrita, segons sembla, per un monjo de Cuixà o de Ripoll (final del se-

gle xi), són alguns dels exemples literaris de l'època que ja han estat inclosos en el fitxer del GMLC.

Així doncs, aquesta documentació fonamentalment notarial s'erigeix en testimoni escrit privilegiat de la llengua llatina medieval, expressió del llenguatge jurídic, eclesiàstic, institucional i curial de l'Alta Edat Mitjana, llenguatge que podríem anomenar «oficial» en el qual apareixen innovacions lèxiques i petges fonètiques i morfosintàctiques de la incipient llengua romànica. Aquest llatí documental resulta, molt sovint i fins i tot per als bons llatinistes, molt difícil d'interpretar, car és a la vegada un *llatí romancejat* i un *romanç llatinitzat*. Dit d'una altra manera, s'hi estan entrelaçant dos fenòmens: el llatí està patint la influència més o menys forta del romanç i, paral·lelament, la llengua romànica s'està llatinitzant, com a conseqüència de la qual cosa el llatí apareix freqüentment com el resultat d'un esforç de llatinització d'expressions i formes plenament romàniques. El GMLC, constituït per articles lexicogràfics elaborats sobretot a partir de la documentació notarial esmentada, aspira a fer més fàcil el camí per a qui s'hagi d'endinsar en la lectura i l'anàlisi d'aquests textos.

3. HISTÒRIA I CONTEXT

3.1. EL *GLOSSARIUM MEDIAE ET INFIMAE LATINITATIS* DE CHARLES DUFRESNE, SENYOR DU CANGE, I EL *NOVUM GLOSSARIUM MEDIAE LATINITATIS*

Una obra de referència indiscutible per a tot medievalista, sigui la seva disciplina d'estudi el dret, les llengües romàniques, el llatí medieval o la història, és el *Glossarium Mediae Latinitatis* de Charles Dufresne, senyor Du Cange. Aquesta obra lexicogràfica magna i essencial —coneguda pels estudiosos que han d'acostar-se no només al llatí dels segles medievals sinó també a un llatí posterior com «el Du Cange»—, publicada el 1678, les reedicions i les ampliacions successives de la qual omplen els segles XVIII i XIX, constitueix el punt de partença ineludible de tot intent de dur a terme una recopilació minuciosa de la llengua llatina medieval.

La necessitat i l'afany de crear un nou diccionari del llatí de la Edat Mitjana que respongués a criteris científics moderns es constatava ja en iniciar-se el segle XX. Un desig en aquest sentit es va formular en el transcurs d'un congrés d'història que es va celebrar a Londres l'any 1913; aviat es va començar a dibuixar com podria anar el projecte i, l'any 1920, aquest va rebre el recolzament de la Unió Acadèmica Internacional. El nom de *Novum Glossarium Mediae Latinitatis* (NGML) va ser considerat l'escaient, encara que, entre filòlegs, historiadors i medievalistes en general, aviat es va fer habitual i popular la denominació de «Nou Du Cange».

Les tasques de recopilació, lectura i buidatge del textos es va iniciar, l'any 1924, a sis països: Bèlgica, França, el Regne Unit, Itàlia, els Països Baixos i Polònia. A cada un d'aquests llocs es va anar constituint un fitxer propi i va ser l'any 1936 quan el primer treball d'un d'aquests equips va veure la llum pública: el primer lliurament (fascicle 1, a-grador) del *Latinitatis Italicae Medii Aevi Lexicon Imperfectum*, dirigit per F. Arnaldi i publicat en l'*Archivum Latinitatis Mediae Aevi* (ALMA). L'any 1953 el comitè polonès va fer aparèixer el primer fascicle del seu *Lexicon Mediae et Infimae Latinitatis Polonorum*, dirigit per M. Plezia; el 1975, el comitè britànic va publicar el primer del seu *Dictionary of Medieval Latin from British Sources*, dirigit per R. E. Latham. Durant la dècada de 1930 nous equips de treball es van in-

corporar al projecte, a Suècia, Hongria i la Txecoslovàquia d'aleshores, i, particularment, les acadèmies de Munic i Berlín, les quals, l'any 1959, van iniciar la publicació del seu *Mittelaltaeinisches Wörterbuch*, a càrrec d'Otto Prinz. Altres països es van unir a l'empresa, països com ara Finlàndia, Dinamarca, Irlanda o el que encara era Iugoslàvia.

L'aparició, però, l'any 1957 del primer fascicle del NGML, el corresponent a la lletra L, dirigit per F. Blatt, va sancionar definitivament la marxa de l'empresa comú, que manté avui dia tot el seu vigor. Franz Blatt precisa, en el seu avís al lector, el sentit i l'abast d'aquesta obra:

Le nouveau dictionnaire du latin médiéval ne prétend nullement remplacer le *Glossarium mediae et infimae latinitatis conditum a C. du Fresne domino du Cange*, celui-ci étant à la fois une encyclopédie et un dictionnaire; nous avons, par conséquent, réduit au maximum les explications d'ordre historique et technique. Le point de vue purement lexicologique prévaut.²

I hi continua:

Le nouveau dictionnaire contient [...] non seulement les néologismes médiévaux, mais aussi les mots et sens classiques encore vivants, le but du dictionnaire étant de donner une description sinon complète, du moins fouillée, de la langue latine au Moyen âge.

Actualment és el Comitè Du Cange, a la seva seu de París, el que continua la tasca de redacció del NGML. El comitè depèn de l'*Académie des Inscriptions et des Belles-Lettres*, del *Centre National de la Recherche Scientifique* (CNRS) i de l'*École Pratique des Hautes Études* (secció de ciències històriques i filològiques), i constitueix la secció de lexicografia llatina de l'*Institut de Recherche et d'Histoire des Textes*.

3.2. EL *GLOSSARIUM MEDIAE LATINITATIS CATALONIAE AB ANNO DCCC USQUE AD ANNUM MC*

A Barcelona, l'any acadèmic 1952-1953, un grup d'ajudants de la càtedra de llatí de M. Bassols de Climent, entre els qual s'hi trobava el professor Joan Bastardas, es va unir al projecte del *Novum Glossarium* (NGML). Amb la finalitat de proporcionar material al NGML, el grup va iniciar la tasca de buidar textos llatins medievals hispànics –especialment, però no exclusivament, catalans– i d'elaborar les fitxes corresponents. Tot això es duia a terme a partir d'edicions dels textos documentals, encara que, sempre que el rigor científic ho exigia, existia el recurs de llegir directament els documents originals.

Aviat, però, es va veure la necessitat d'aprofitar el treball de buidatge realitzat, i que es continuava realitzant, i de publicar un glossari propi. Aquest, d'una banda, permetria recollir el lèxic que podia quedar exclòs en un diccionari de caire general, car era lògic que, entre els redactors del NGML, el criteri principal fos el de fer una selecció d'exemples comuns a tot l'occident europeu i, en conseqüència, s'elaborarien articles no exhaustivament representatius de les diferències i de les característiques distintives del llatí medieval dels diversos territoris, on, gradualment, anaven apareixent trets socioculturals i lingüístics particulars. D'altra banda, es va pensar que seria més operatiu i productiu presentar als responsables del NGLM un material no només elaborat sinó fins i tot publicat, que no presentar-los fitxes, que podien oferir certes dificultats d'interpretació. Dit d'una altra manera, es va considerar desitjable proporcionar

2. BLATT, Franz (dir.) (1957): *Novum Glossarium Mediae Latinitatis ab anno DCCC usque ad annum MCC*. Fasc. L. Hafniae: Ejnar Munksgaard.

al NGML un material revisat per coneixedors de la llengua, la història, les condicions socials, econòmiques, institucionals, la cultura material i els costums del territori.

Així doncs, finalment, en el curs 1956-1957, coincidint amb el moment en què l'Escola de Filologia de Barcelona del Consell Superior d'Investigacions Científiques va poder disposar de locals adients, es va prendre la decisió d'emprendre la publicació d'un glossari realitzat, sobretot, a partir de les fonts notarials catalanes, els límits cronològics del qual es van fixar en els anys 800 i 1100. Els primers articles van ser remesos a romanistes i llatinistes europeus, que van aconsellar l'equip de redacció de continuar amb aquesta tasca, i aquest va publicar el 1960 el primer fascicle (a-aragalius) del GMLC.

Si la iniciativa de la posada en marxa del GMLC i la seva primera promoció van ser del professor M. Bassols de Climent, la responsabilitat de l'empresa i la realització dels articles lexicogràfics van correspondre des del començament al professor J. Bastardas.

3.3. ANTECEDENTS DEL *GLOSSARIUM MEDIAE LATINITATIS CATALONIAE*

Durant la dècada de 1960, la conveniència i la viabilitat del projecte iniciat per l'Escola de Filologia de Barcelona eren evidents, tenint en compte que la documentació llatina dels segles IX a XII, principalment notarial, en el domini del català era, com hem dit, no només abundant, sinó rica i suficientment variada.

L'interès de l'empresa, però, es veia avalat, a més a més, pel fet que havien existit prèviament altres temptatives d'estudi i de sistematització de les característiques del llatí alt-medieval a Catalunya. Un antecedent important –remot però inspirador– era el material lexicogràfic de Josep Balari i Jovany (1844-1904). Les col·leccions de fitxes (setze mil fitxes) escrites i compilades per J. Balari van ser la base sobre la qual aquest investigador va redactar la seva obra *Orígenes històrics de Catalunya* (Barcelona, 1899). Aquestes fitxes van ser recuperades el 1956 pel professor J. Carreras i Artau, el qual les va lliurar al professor J. Bastardas, per tal que servissin com a excepcional punt de referència per a la redacció del GMLC.³

D'altra banda, a l'Institut d'Estudis Catalans l'equip format per Lluís Nicolau d'Olwer havia aconseguit reunir fins a l'any 1938 un nombre considerable de fitxes lexicogràfiques provinents de documents de fonts hispàniques, no exclusivament catalanes, que, amb d'altres papers, van romandre del tot inaccessibles fins a la dècada de 1980. Llavors, però, aquest fitxer ja havia perdut gran part de la seva utilitat.

No es pot oblidar tampoc l'obra de J. Bernat Alart (1824-1880), autor del *Cartulaire Roussillonais* (1880) i dels *Documents sur la langue catalane des anciens comtès de Roussillon et de Cerdagne* (1881); ni l'obra de Joaquim Miret i Sans (1858-1919), autor de l'*Aplech de documents dels segles XIè i XIIè per a l'estudi de la llengua catalana* (1911-1912) i dels *Antics documents de llengua catalana i reimpressió de les Homilies d'Organyà* (1915). S'han d'esmentar, així mateix, Pere Pujol i Tubau (1887-1962), autor de *Documents en vulgar dels segles XI, XII i XIII procedents del bisbat de la Seu d'Urgell* (1913), i la dedicació de romanistes com ara Paul Aebischer (1897-1977).

Tots ells en algun moment o de forma més general i constant com és el cas de les fitxes de Balari van ser font d'inspiració o de consulta per als membres de l'equip d'elaboració i redacció que van iniciar la publicació el 1960 del GMLC.

3. Cf. BASTARDAS, J.: prefaci al vol. I del *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae*, p. XVI-XVII.

3.4. LA REALITZACIÓ DEL *GLOSSARIUM MEDIAE LATINITATIS CATALONIAE*

L'equip de redacció dirigit pel professor J. Bastardas va continuar el seu treball en la mateixa línia fins a completar la publicació, el 1985, del primer volum, corresponent a les lletres A, B, C i D (fascicles 1-9). El volum conté un prefaci, una introducció general, una bibliografia –amb referència especial a les fonts documentals estudiades– i més de mil articles amb àmplia informació lingüística sobre el llatí medieval i sobre el català preliterari, articles enriquits amb notes de caràcter arqueològic, històric i cultural.

A partir de la dècada de 1990, les possibilitats que oferien els nous mitjans tècnics van fer pensar en la conveniència d'elaborar un fitxer informatitzat. En conseqüència, per tal de continuar amb les tasques de buidatge dels documents i de redacció dels articles i, al mateix temps, per tal d'iniciar la informatització, es van reforçar els acords establerts entre la Institució Milà i Fontanals del CSIC i la Universitat de Barcelona, i els que aquestes dues institucions havien establert, des del 1985, amb l'Institut d'Estudis Catalans. Juntament amb això, el projecte del GMLC ha anat obtenint subvencions ministerials successives gràcies a l'impuls donat, des de la direcció de la Institució Milà i Fontanals, per la Dra. Ma. T. Ferrer, el Dr. J. Josa i el Dr. L. Calvo, i, des del Departament de Filologia Llatina de la Universitat de Barcelona, pel Dr. P. J. Quetglas.

4. ESTAT ACTUAL DEL PROJECTE

La realització del GMLC, continuant el camí traçat durant els anys 90, es vertebrava actualment en dues línies de treball que es poden definir de redacció, la primera, i d'informatització, la segona.

Pel que fa a aquesta segona línia, aviat es va donar un canvi d'enfocament. Inicialment es va plantejar informatitzar el fitxer manual (unes 50.000 fitxes), però, degut a la proliferació, sobretot a partir dels anys 80, d'edicions, el grup de treball va decidir d'informatitzar la base documental no a partir de les fitxes, sinó a partir dels textos que aquest gran increment d'edicions posava a la seva disposició. Va començar així el procés –ara plenament en marxa– de digitalització, lectura i correcció dels documents i textos a partir d'edicions, tenint sempre en compte criteris de qualitat a l'hora de seleccionar-les. Es pretenia crear d'aquesta manera –i així s'està fent–, en un suport digital, un fitxer ric, inèdit, obert a possibles variacions i ampliacions (exigides, sens dubte, pel buidatge de noves publicacions documentals), coherent, intel·ligible i de bon manejar. Aquesta tasca de digitalització permet, a més a més, la creació i utilització de concordances –o índexs alfabètics dels mots dels textos, de les seves unitats lèxiques, dins un context significatiu–, que confirmen, completen i amplien la informació recollida a les fitxes a partir de les quals treballa l'equip de redacció del GMLC. El treball de digitalització i correcció dels textos a partir de les edicions i, en alguns casos, també de les transcripcions ateny actualment la xifra de més de 16.000 documents recollits.⁴

Aquestes dues línies de treball –de redacció i de digitalització– són complementàries i indissociables. Els seus resultats s'han materialitzat en el fascicle 11, corresponent a la lletra F (2001), i en el fascicle 12, corresponent a la lletra G (2006), i així mateix s'estan reflectint en

4. Investigador principal del projecte d'informatització de la base documental: P. Quetglas Nicolau. Direcció: A. Gómez Rabal. Col·laboradors: S. Allès Torrent, C. Altolaquirre Tolosa, E. Guaita, J. Ma. Jaime Moya, E. Lope Poch, J. Ma. Noguera Duran, M. Segarrés Gisbert, L. Trias Ferri.

l'actual preparació dels articles de la lletra E, és a dir, els del fascicle 10, el primer dels tres que integraran el segon volum del GMLC. Però es reflectiran també en la propera reedició del primer volum (lletres A-D, fascicles 0-9, la majoria d'ells exhaurits) del GMLC, que apareixerà ara en versió trilingüe català, espanyol i anglès.⁵

D'altra banda, es pretén que el fitxer digital, d'ús intern fins ara, es converteixi en accessible per a tota persona que vulgui conèixer la documentació llatina produïda durant l'Alta Edat Mitjana a Catalunya; per això s'està plantejant la possibilitat de fer consultable aquesta base de dades, per exemple, a través d'internet.

5. PERSPECTIVES

La creació d'un nou servei de consulta externa de la base de dades lèxica digitalitzada constitueix, a hores d'ara, un propòsit prioritari per a l'equip del GMLC. Aquest projecte respon al desig d'aprofitar els recursos que ofereixen les noves tecnologies i s'inscriu dins la línia marcada pel grup de recerca del *Corpus Documentale Latinum Gallaeciae* (CODOLGA), dirigit pel professor de la Universitat de la Corunya Dr. E. López Pereira i ja consultable a internet.

Existeixen altres projectes d'estudi del llatí medieval peninsular, el que es desenvolupa a la Universitat de Lleó, el *Lexicon Latinitatis Medii Aevi Regni Legionis*, que comprèn des del segle VIII fins a l'any 1230. Dirigit pel professor M. Pérez González, se circumscriu, de moment i tal com indica el títol, al regne de Lleó, però amb la intenció d'ampliar-lo en un futur no gaire llunyà al de Castella. Com amb el grup del CODOLGA, es manté un intercanvi científic fluït i actiu entre els equips del *Lexicon* de Lleó i del GMLC.

L'any 2004 va tenir lloc a Barcelona, amb seu a l'Institut d'Estudis Catalans, una reunió dels equips europeus de lexicografia llatina medieval, encapçalats pel Comitè Du Cange.⁶ S'hi va plantejar la necessitat d'una col·laboració entre ells i s'hi va estipular gairebé com a exigència, malgrat les diferències d'objectius assolits i malgrat la diversitat de mètodes i de mitjans emprats, encara que es podia trobar sempre un fil comú: el treball dels llatínistes posat al servei d'una causa, un coneixement més profund de l'Edat Mitjana.

El GMLC, dins el camp dels estudis de llatí medieval, és l'únic projecte que, a Espanya, uneix l'edició en paper d'un diccionari i la creació d'una base de dades digitalitzada dels textos documentals. Aquesta és la característica que dóna al projecte gran part de la seva originalitat i, perquè no, gran part de la seva complexitat.

5. El fascicles del primer volum es van publicar en castellà; els del segon volum s'han anat publicant en català. L'equip del GMLC aposta ara per donar la màxima difusió possible a la seva obra.

6. La reunió, amb el títol de *La création verbale en latin médiéval – Word creation in medieval Latin*, es va celebrar del 31 de maig al 2 de juny de 2004. La ponència final va ser encarregada als membres de l'equip de redacció del GMLC: Teresa GRÀCIA SAHUQUILLO i Pere J. QUETGLAS, «Interferències del llatí medieval en la formació del lèxic romànic», publicada a *Archivum Latinitatis Medii Aevi*, 63 (2005), 207-214.